

**Доповідь президента
Національної академії правових наук України
В. Я. Тація про основні результати діяльності
Академії у 2013 р. та за п'ять останніх років
(2009–2013 рр.) на загальних зборах Академії,
що відбулися 30 січня 2014 р.**

За останні п'ять років було зроблено значні кроки щодо зміцнення позицій Академії в Україні та за її межами, розвитку її авторитету, плідної законодавчої роботи в усіх галузях права.

Перш за все хотілося б звернути увагу на співпрацю з Конституційною Асамблеєю. Два останні роки науково-експертне забезпечення діяльності Асамблеї є одним із головних пріоритетів діяльності Національної академії правових наук України. Ураховуючи потужний потенціал, Академія набула значного представництва у складі Асамблеї – 31 науковець, а 46 – стали науковими консультантами.

Представники НАПрН України очолили 5 із 7 Комісій Асамблеї, зокрема: Скрипнюк Олександр Васильович – Комісію з питань конституційного ладу та порядку прийняття і введення в дію змін до Конституції України; Селіванов Анатолій Олександрович – Комісію з питань здійснення народовладдя; Маляренко Василь Тимофійович – Комісію з питань правосуддя; Тацій Василь Якович – Комісію з питань правоохоронної діяльності; Серьогіна Світлана Григорівна – Комісію з питань адміністративно-територіального устрою й місцевого самоврядування.

Під егідою Академії активно працює методологічний семінар Конституційної Асамблеї «Сучасний конституційний процес в Україні: питання теорії і практики», проводяться науково-практичні конференції, «круглі столи» тощо.

Так, Комісія з питань адміністративно-територіального устрою й місцевого самоврядування схвалила Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади, яка була розроблена Науково-дослідним інститутом державного будівництва та місцевого самоврядування Всеукраїнської асоціації районних та обласних рад. Таким чином, уперше Україна впритул підійшла до імплементації в національне законодавство найважливіших принципів місцевого самоврядування, проголошених Європейською Хартією місцевого самоврядування.

Комісія з питань правоохоронної діяльності запропонувала нову системну концепцію змін до Конституції України, зокрема запровадження нового терміна «органи охорони правопорядку», який більш точно відображає правову природу, завдання та особливості діяльності цих органів, закріплення в Основному Законі положення про те, що їх чисельність та повноваження їх посадових і службових осіб визначаються законом. Цей підхід ураховує міжнародний досвід організації діяльності органів правопорядку.

Пропонується вдосконалити конституційно-правовий статус прокуратури, зокрема визначити, що прокуратура становить єдину систему, на яку покладаються: захист суспільних і державних інтересів та їх представництво в суді у випадках, визначених законом; нагляд

за додержанням законів органами, які здійснюють досудове розслідування, оперативно-розшукову та контррозвідвальну діяльність; здійснення державного обвинувачення в суді; нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальному судочинстві, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи людини.

Слід звернути увагу й на пропозиції Академії стосовно вдосконалення конституційно-правового статусу Конституційного Суду України. Зокрема, щодо оновлення порядку його формування, зменшення загального складу Суду, зміни вимог до кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України, запровадження інституту конституційної скарги як гарантії захисту конституційних прав і свобод особи та ін.

Вагомим внеском у розвиток української держави та суттєвим показником діяльності Академії виступає законопроектна діяльність. Протягом 2013 р. науково-дослідні установи Академії брали активну участь у розробленні 81 проекту законів та інших нормативно-правових актів.

Загалом за п'ять останніх років установи Академії взяли участь у розробці близько 500 проектів законів та інших нормативно-правових актів. Так, у 2010 р. за ініціативи президії Академії було утворено тимчасові робочі групи з метою розроблення найважливіших нормативних актів, спрямованих на реалізацію соціально-економічних та правових реформ. До складу цих робочих груп увійшло близько 70 провідних фахівців Національної академії правових наук України.

Протягом короткого терміну було розроблено понад 20 нормативно-правових та програмних актів, зокрема: проекти Інноваційного кодексу України, Кодексу поведінки державного службовця, законів України «Про центральні органи виконавчої влади», «Про внесення змін до Закону України “Про Кабінет Міністрів України”», «Про місцеве самоврядування», «Про кримінологічну експертизу проектів нормативно-правових актів», внесено пропозиції щодо змін до Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування», «Про технополіс П’ятихатки», «Про загальнообов’язкове медичне соціальне страхування» та ін.

Значною подією стало прийняття у квітні 2012 р. Верховною Радою України нового Кримінального процесуального кодексу України, у роботі над яким взяли участь багато членів Академії. Кодексом повністю оновлюється законодавче регулювання кримінального судочинства відповідно до загально-визнаних європейських стандартів, що було високо оцінено міжнародними організаціями та експертами Ради Європи. Кодекс створює умови для оперативного, всебічного й неупередженого розслідування й судового розгляду кримінальних справ та суттєво збільшує повноваження судді як представника незалежної гілки влади.

За два місяці було розроблено Науково-практичний коментар до Кодексу, який отримав позитивні оцінки з боку практичних працівників.

Національна академія правових наук України стала одним із ініціаторів проведення 29 листопада 2013 р. Всеукраїнської науково-практичної конференції

«Актуальні проблеми застосування Кримінального процесуального кодексу України: до річниці набуття чинності», на якій було підбито підсумки застосування нового Кримінального процесуального кодексу України, обговорено найбільш актуальні питання практики його застосування, напрями вдосконалення й розвитку кримінального процесуального законодавства України.

Виклики ХХІ ст. поставили проблему пошуку нових форм та методів правового регулювання економічного середовища, заснованого на інтелектуальній власності та інноваційних підходах. У зв’язку з цим було розроблено проект Інноваційного кодексу України, який є першим і єдиним проектом кодифікованого нормативно-правового акта України, регулятивним впливом якого охоплюються всі основні аспекти реалізації відносин у науково-технічній та інноваційній сфері. У підготовці проекту Інноваційного кодексу України взяли участь 20 науковців Академії, перш за все Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку. Його положення стали предметом обговорення на Науково-практичній конференції «Проект Інноваційного кодексу як новий етап розвитку нормотворення в інноваційній сфері» 14 червня 2011 р., в якій взяли участь науковці з усіх регіонів України та Росії.

Ураховуючи досвід вітчизняних науковців, які є першопрохідцями в кодифікації цієї галузі, проект Інноваційного кодексу України став зразком для підготовки Модельного інноваційного кодексу Співдружності Незалежних Держав.

У межах співробітництва з Міністерством освіти і науки України Інститутом було розроблено проект Закону «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», який направлено до Верховної Ради України. Працюють робочі групи із розроблення законів та інших нормативно-правових актів, в яких на постійній основі беруть участь провідні фахівці установ Академії. Серед них:

– Робоча група з питань удосконалення законодавства про вибори (В. Я. Тацій, В. С. Журавський, О. Л. Копиленко, В. Т. Маляренко, В. М. Шаповал, Ю. С. Шемшученко);

– Робоча група з питань «судової реформи» (В. Я. Тацій, С. В. Ківалов, М. І. Козюбра, О. Л. Копиленко, Н. С. Кузнєцова, В. Т. Маляренко, В. Т. Нор, Д. М. Притика, О. Д. Святоцький, В. А. Устименко);

– Робоча група з реформування кримінального судочинства (В. Я. Тацій, С. В. Ківалов, В. В. Коваленко, О. Л. Копиленко, В. Т. Маляренко, В. Я. Тацій, В. П. Тихий);

– Робоча група з реформування прокуратури та адвокатури (В. Я. Тацій, Т. В. Варфоломєєва, С. В. Ківалов, В. В. Коваленко, О. Л. Копиленко, В. Т. Маляренко, В. П. Тихий).

Також наші науковці активно працювали у робочих групах з розробки проекту Екологічного кодексу України, Трудового кодексу України, Кодексу України «Про адміністративні проступки», Кодексу України «Про кримінальні проступки», Адміністративно-процедурного кодексу України, Митного кодексу та десятків інших нормативно-правових актів.

Особливо слід акцентувати увагу на якісному рівні фундаментальних досліджень, які проводилися протягом останніх 5 років. Президія Академії налагодила тісні стосунки з Національною академією наук України, результатом чого стало включення розділу з пріоритетних напрямів розвитку юридичних наук до загальнодержавного документа «Основні наукові напрями та найважливіші проблеми фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних і гуманітарних наук на 2009–2013 роки», відповідно до якого здійснюється фінансування всіх наукових досліджень.

Велика робота в Академії приділяється розвитку правової науки. Так, у 2013 р. науково-дослідні установи Національної академії правових наук України проводили фундаментальні дослідження за 38 фундаментальними темами. Загалом з 2009 по 2013 р. було проведено дослідження з 82 тем.

Відповідно до договорів між президентом та інститутами кожен рік дослідження наукової теми має закінчуватися розробкою як мінімум одного законопроекту або змін та доповнень до чинного законодавства.

За результатами аудиту Рахункової палати та Державної фінансової інспекції Академія має найвищий показник упровадження результатів наукових досліджень серед усіх державних академій наук (більш як 90 %).

Слід зазначити, що всі науково-дослідні установи України, які фінансуються з Державного бюджету, повинні протягом трьох років після завершення теми відстежувати впровадження результатів фундаментальних наукових

досліджень та звітувати за цими показниками перед державою. Національна академія правових наук стала першою та єдиною з усіх державних академій наук, яка відповідно до вимог законодавства проводить тендери на всі наукові теми та уклала відповідні угоди з інститутами.

Значних позитивних зрушень було досягнуто й у видавничій діяльності. Протягом останніх п'яти років Академія, крім поточної наукової та видавничої діяльності, реалізувала низку визначних загальнодержавних проектів. Так, за участю науковців Національної академії правових наук України було підготовлено п'ятитомне загальноакадемічне видання «Правова система України: історія, стан та перспективи». У 2011 р. вийшло друком друге видання п'ятитомника, перекладене російською мовою. У 2013 р. у співпраці з журналом «Право України» побачила світ англomовна версія цієї фундаментальної праці, яка була надіслана до провідних юридичних бібліотек світу та відкрила вперше вітчизняну правову науку західному читачеві, науковцям провідних навчальних закладів.

Підсумком суспільного визнання цієї вагомої праці стало присудження у 2012 р. авторському колективу найвищої наукової відзнаки – Державної премії України в галузі науки і техніки.

Подальшим розвитком цієї роботи стала фундаментальна наукова монографія «Правова доктрина України», яка підбиває підсумок діяльності Національної академії правових наук України за 20 років, всебічно висвітлює питання становлення національної правової доктрини на різних етапах розвитку нашої

державності, досліджує її сучасний стан з усіма надбаннями та проблемами, обґрунтовує тенденції й перспективи її реформування та подальшого вдосконалення. Найближчим часом у співробітництві з юридичним журналом «Право України» передбачається видання цієї наукової праці російською та англійською мовами.

Значною подією було видання у 2011 р. Науково-практичного коментаря Конституції України, до складу авторського колективу якого ввійшли провідні науковці, державні діячі України та фахівці-практики. Загальний обсяг цієї праці склав більше 1100 сторінок (70 друк. арк.). Коментар має глибокий фаховий рівень та допомагатиме втіленню в життя конституційних принципів, зміцненню конституційної законності та правопорядку.

У зв'язку з цим виданням Національна академія правових наук України стикнулася з небаченим випадком плагіату інтелектуальної власності Академії. Нікому невідомий студент магістратури Національного університету імені Т. Г. Шевченка, який так і не зміг його закінчити, видав під власним ім'ям коментар до Конституції України, який майже на 90 % є ідентичним коментарю НАПрН України. Коли почали з'ясовувати цю ситуацію, виявилось, що цей студент протягом останніх 3-х років видав за своїм авторством 17 різноманітних підручників, навчальних посібників, науково-практичних коментарів практично з усіх галузей права. У судовому порядку він був визнаний винним у незаконному запозиченні розробок Академії. Це стало першим випадком ефективного захисту результатів

наукових досліджень від плагіату, який був реалізований за ініціативою президії Національної академії правових наук України.

Побачив світ уже 75-й випуск фахового збірника наукових праць «Вісник Національної академії правових наук України», в якому висвітлюються найбільш актуальні питання функціонування та розвитку правової системи України. На сьогодні «Вісник» виходить у новому форматі та може видаватися трьома мовами – українською, російською та англійською. На його сторінках висвітлюються питання захисту прав людини і громадянина, загальні питання правової науки, питання конституційного, адміністративного, екологічного, господарського, кримінального, цивільного, трудового права, а також питання судоустрою та боротьби зі злочинністю. Публікуються матеріали, що стосуються наукового життя Академії, зокрема інформація про загальні збори Академії, роботу її закладів, рецензії, підсумки наукових конференцій та «круглих столів», висвітлюються творчий шлях і досягнення видатних юристів України.

Значним етапом у діяльності Академії стало заснування за ініціативою президії загальнонаціонального наукового видання «Щорічник українського права», який по суті є орієнтиром у царині різноманітної наукової інформації, що вже була надрукована у вітчизняних та зарубіжних виданнях протягом попереднього року. Це унікальне юридичне видання не має аналогів в Україні. «Щорічник» публікується російською мовою з метою поширення здобутків української юридичної науки на теренах

країн СНД. Ця ініціатива була підхоплена відділенням цивільно-правових наук, яке видало також власний «Щорічник приватного права».

Усі науково-дослідні інститути Академії видають власні періодичні наукові видання, зокрема: «Державне будівництво та місцеве самоврядування», «Питання боротьби зі злочинністю», «Приватне право і підприємництво», «Теорія і практика інтелектуальної власності», «Правова інформатика», «Інформація і право» та «Право та інновації».

У багатогранній видавничій діяльності Академії помітне місце посідає журнал «Право України», який уже декілька років тісно співпрацює з Національною академією правових наук України в межах окремої бюджетної програми. За цей час журнал було підготовлено одночасно трьома мовами – українською, російською та англійською, що безперечно можна назвати інформаційним проривом.

Започатковане видання шістнадцяти додатків, які є по суті спеціалізованими науковими виданнями з найбільш актуальних проблем правознавства. Наразі започаткована робота з перекладу конституцій держав – членів Європейського Союзу українською мовою та їх видання з відповідними коментарями-передмовами до них членів нашої Академії. За минулий рік журнал сприяв опублікуванню декількох десятків монографій та інших видань інститутів Академії.

Національна академія правових наук активно опікується питаннями координації тематики дисертаційних досліджень. Щороку, починаючи з 1995 р.,

Академія збирає та аналізує всі дисертаційні теми у галузі держави і права та видає «Перелік тем дисертаційних досліджень з проблем держави і права». Інші академії наук запозичують досвід НАПрН України та розпочали діяльність щодо координації тематики у власних галузях.

Академія постійно вдосконалює систему підготовки наукових кадрів і процедури захисту кандидатських та докторських дисертацій. Так, Міністерством освіти і науки України позитивно оцінено досвід з публічного обговорення докторських дисертацій, запроваджений відділеннями Академії, що дає змогу підвищити якість дисертаційних робіт та об'єктивність їх оцінювання. На замовлення атестаційної колегії МОН України відділення Академії розробили Перспективні напрями дисертаційних досліджень з юридичних наук.

Досвід підготовки наукових кадрів Академії був урахований Міністерством освіти і науки України та комітетом Верховної Ради України з питань освіти і науки під час розробки проекту Закону України «Про атестацію наукових та науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації».

У 2013 р. був суттєво оновлений веб-сайт Національної академії правових наук України, створення якого надає можливість забезпечити повне та відкрите надання інформації про діяльність Академії. Основними вимогами, які ставились до сайту, є інформативність, зручність користування, оперативність.

Новинкою сайту є електронна версія довідника про членів Академії та фотогалерея її діяльності від часу її створен-

ня. Постійно оновлюється інформація про загальні збори, засідання президії, обрання нових членів Академії, оперативно висвітлюються найважливіші події та заходи за участю Національної академії правових наук України. З'явилася можливість звернутися та отримати необхідну інформацію про діяльність Академії в режимі он-лайн.

На сьогоднішній день у стадії розробки знаходяться російська та англійська сторінки сайту, метою яких є інформування закордонної наукової спільноти про діяльність та основні наукові здобутки НАПрН України. Відповідні сайти розроблені в усіх установах Академії.

Розбудова структури завжди є пріоритетом діяльності президії Академії. У 2010 р., незважаючи на складні умови фінансування, було утворено Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку, який є науковою установою нового типу, що професійно здійснює комплексні дослідження з розробки й удосконалення механізмів правового регулювання та впровадження інновацій у різні сфери соціального та економічного життя, розробляє концепції та проекти нормативно-правових актів з питань інноваційної діяльності.

Протягом останніх п'яти років у складі Академії було організовано три нових регіональних наукових центри: у 2009 р. – Донецький та Західний, у 2011 р. – Південний науковий центр. Головою Донецького центру обрано академіка Валентина Карловича Мамутова, Західного – академіка Василя Тимофійовича Нора, Південного – академіка Сергія Васильовича Ківалова.

До складу наукових рад регіональних центрів увійшли не лише члени Академії, а й інші науковці з наукових та навчальних закладів цих регіонів. Регіональні наукові центри координують науково-дослідну діяльність членів та установ Академії, що працюють у відповідних регіонах, сприяють місцевим органам державної влади та органам місцевого самоврядування у здійсненні ефективної правової політики у відповідних регіонах України, проводять на замовлення місцевих органів державної влади, органів місцевого самоврядування, правоохоронних та судових органів, громадських організацій, інших юридичних чи фізичних осіб наукові дослідження, готують експертні висновки тощо.

Керівники регіональних центрів здійснюють кропітку роботу щодо налагодження постійної ефективної діяльності установ. У 2013 р. Київський регіональний центр уклав договір про співпрацю з Київською обласною державною адміністрацією, на реалізацію якого розробляється проект «Безпека господарської діяльності на практиці Київського регіону». Завдяки співпраці Київського регіонального центру з Київською міською державною адміністрацією було підписано угоду про довгострокову оренду приміщення по вул. Пилипа Орлика та здійснено капітальний ремонт будівлі. Південний регіональний центр отримав власні приміщення для організації роботи, затвердив фундаментальну тему дослідження, здійснює важливі для держави і регіону розробки.

Залучення нових наукових кадрів з усіх регіонів України було позитивно

оцінено керівництвом держави, унаслідок чого загальна кількість членів Академії збільшилась з 97 осіб у 2009 р. до 136 у 2013 р.

У 2011 р. Національна академія правових наук України уклала Договір про наукове співробітництво з Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, унаслідок якого досліджуються важливі проблеми реалізації прав і свобод людини.

Утворення спільно з Національним юридичним університетом імені Ярослава Мудрого Науково-навчального центру з проблем правознавства дозволяє вирішувати проблему розміщення науково-дослідних інститутів у містах Харкові та Києві. Наразі закінчується робота щодо підписання договору про співпрацю з Київським національним університетом імені Т. Г. Шевченка.

На жаль, за останні п'ять років Академія витратила власну енергію не лише на створення нових знань. Перш за все йдеться про ситуацію, що склалася у зв'язку з виданням 10 лютого 2009 р. Указу Президента України «Про Академію правових наук України», який порушував статутні засади самоврядності Академії.

Для відновлення законодавчо визначених засад діяльності президія та науковці Академії доклали значних зусиль. Були проведені загальні збори всіх відділень Академії, вчених рад наукових установ по обговоренню цього Указу. Президією було підготовлено позов до суду та направлено лист на ім'я Президента України з правовим аналізом цього Указу. Звернення Академії було підтримано Президентом НАН України Борисом Євгеновичем

Патоном, президентами всіх державних галузевих академій, Головою Верховної Ради України, комітетами Верховної Ради України з питань науки і освіти та з питань правової політики, органами державної влади та місцевого самоврядування Харківщини. Нарешті 21 травня 2009 р. Президент України своїм рішенням скасував зазначений Указ, визнавши обґрунтованість позиції Академії.

Іншою проблемою, з якою стикалася Національна академія правових наук України, є намагання позбавити її членів довічної плати за звання академіка і члена-кореспондента та позбавлення її, а також інших академій статусу головних розпорядників бюджетних коштів та їх перепідпорядкування відповідним міністерствам. Президія Академії разом з іншими академіями наук здійснили величезну роботу з доведення незаконності та недоцільності підпорядкування галузевих академій наук іншим органам виконавчої влади (міністерствам, відомствам і т. д.). Академії вдалося переконати відповідні органи державної влади не порушувати існуючу систему фінансування наукових досліджень та фінансування наукової діяльності її членів.

Національна академія правових наук за останні п'ять років набула значного авторитету серед усіх державних академій наук, унаслідок чого на її позицію завжди зважають та чекають рішень і пропозицій у вирішенні загальнонаукових проблем.

Спільними зусиллями президії та інститутів Академії налагоджена ефективна робота з підготовки власних наукових кадрів через аспірантуру та докторантуру. За п'ять останніх років

аспірантуру закінчив 21 аспірант. Усі вони розподілені в науково-дослідні інститути Академії на посади наукових співробітників.

Відчутним здобутком Академії у питанні підготовки та атестації наукових кадрів стало відкриття у 2012 р. докторантури в Науково-дослідному інституті вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса, а також спеціалізованої вченої ради по захисту кандидатських і докторських дисертацій у Науково-дослідному інституті приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака, спеціалізованої вченої ради по захисту кандидатських дисертацій у Науково-дослідному інституті вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса та спеціалізованої вченої ради по захисту кандидатських дисертацій у Науково-дослідному інституті інформатики та права.

Академія тісно співпрацює з місцевими органами та органами місцевого самоврядування. Прикладом цієї співпраці є допомога установ Академії місцевим органам державної влади та місцевого самоврядування Харківщини. Харківська обласна державна адміністрація, Харківська обласна рада, Харківська міська рада знають, що завжди можуть розраховувати на фахову підтримку науковців Академії. Зокрема, науковці Академії розробили проект Концепції гуманітарної політики Харківської області до 2020 р., яка була затверджена рішенням Харківської обласної громадської гуманітарної ради. Також для Харківської обласної державної адміністрації Інститут правового забезпечення інноваційного роз-

виту розробив проект Закону «Про технополіс П'ятихатки», який передбачає створення спеціальної економічної зони науково-технічного й інноваційно-впроваджувального типу, на якій установлюється й діє спеціальний режим інноваційно-інвестиційної діяльності. Розроблений законопроект було розглянуто на засіданні Харківського регіонального комітету економічних реформ при Харківській обласній державній адміністрації, за результатами якого прийнято рішення про передачу його до Верховної Ради України.

Фахові консультації науковців Академії знаходять попит і в інших регіонах держави. Так, за ініціативи Ради Міністрів Автономної Республіки Крим укладено договір про співробітництво з Науково-дослідним інститутом державного будівництва та місцевого самоврядування, а також прийнято рішення про створення постійно діючої робочої групи щодо вдосконалення нормативно-правового регулювання питань АРК, куди ввійшли фахівці НАПрН України та органів влади АРК.

На новий рівень виходить співпраця Національної академії правових наук з іноземними науковими установами. Минулого року Академія уклала низку угод про співробітництво, зокрема з юридичним факультетом Вільнюського університету, Університетом імені Вітаутаса Великого (м. Каунас, Литва) та Університетом імені Миколаса Ромеріса (м. Вільнюс, Литва), відповідно до яких сторони проводитимуть спільні дослідження, організуватимуть конференції та обмін науковцями й науковими публікаціями. Найближчим часом буде підписано аналогічну угоду з Уні-

верситетом імені Миколи Коперника (Польща) та Міжнародною організацією праці (Женева).

Новим змістом наповнюється проведення міжнародних конференцій під егідою Академії. Так, за результатами Міжнародної наукової конференції «Актуальні питання інтелектуальної власності та інноваційного розвитку» було укладено довгострокову Угоду про співпрацю з Республіканським науково-дослідним інститутом інтелектуальної власності (м. Москва).

Науковці Академії тісно співпрацюють з Організацією з безпеки та співробітництва в Європі. За фінансової підтримки ОБСЄ реалізовано декілька важливих проектів, зокрема розробка модельних програм з основних юридичних навчальних дисциплін та відповідних підручників, які зможуть використовувати всі навчальні заклади України, організовано декілька міжнародних та всеукраїнських наукових конференцій.

Академія приймає у свої ряди найбільш видатних шанованих зарубіжних науковців. Іноземними членами Академії на сьогоднішній день є: Яковлев Веніамін Федорович (Радник Президента Росії); Голіченков Олександр Костянтинович (декан юридичного факультету Московського державного університету ім. М. В. Ломоносова); Карл-Герман Кестнер (професор кафедри публічного і церковного права університету ім. Ебергарда Карла (Німеччина)); Комісаров Володимир Сергійович (завідувач кафедри кримінального права та кримінології юридичного факультету МДУ ім. М. В. Ломоносова); Вільям Елліотт Батлер (професор Школи права Університету штату Пенсильванія), зу-

силлями якого було перекладено англійською мовою наше п'ятитомне видання «Правова система України: історія, стан та перспективи».

Свідченням визнання державою провідної ролі Академії в забезпеченні комплексного розвитку правової науки, проведенні наукових досліджень у галузі держави і права стало присвоєння Указом Президента України Академії правових наук України почесного звання «національної». Як відомо, статус національної надається установі, яка досягла найвищих показників у своїй діяльності щодо використання інтелектуального потенціалу нації, реалізації ідеї національного відродження й розвитку України та є провідною серед галузевої групи закладів гуманітарної сфери.

Зважаючи на це, було розроблено й затверджено Кабінетом Міністрів України новий статут Академії, в якому на підставі багаторічного досвіду вдосконалено її правовий статус. За Академією закріплено функцію реалізації державної політики у сфері правових досліджень, визначення пріоритетних напрямів розвитку правової науки, здійснення координації тематики дисертаційних досліджень у галузі держави і права, суттєво змінено процедуру виборів (запроваджено рейтингове голосування на відділеннях) та встановлено нові вимоги до кандидатів у члени-кореспонденти та академіки – наявність вченого звання професора та наукового ступеня доктора наук.

Минулі п'ять років були, напевне, найскладнішими у питанні фінансування Академії. Це відчували всі наукові установи Академії та її науковці. Проте

навіть у таких непростих умовах президія робила все, щоб забезпечити необхідний мінімум коштів. Усі співробітники наукових установ НАПрН України вчасно отримували заробітну платню, майже не було затримок з перерахуванням довічної плати членам Академії.

У 2013 р. для підтримки членів Академії за прикладом Національної академії наук було створено «Благодійний фонд розвитку правової науки», який покликаний залучати недержавні кошти для розвитку правової науки та вирішення соціальних проблем членів Академії.

Наступного року майже в сім разів скорочується фінансування видатків на утримання президії та наукових установ (автотранспорт, витрати на телефонні розмови, відрядження тощо). Таким чином, Академія повинна перейти на режим суворої економії матеріальних ресурсів. У зв'язку з цим президія планує перехід на електронний документообіг, усі повідомлення та інформацію буде розміщено на веб-сайті Академії, а більшість листів та звітів будуть надсилатися електронною поштою.

Ця непроста ситуація вимагає реалізації завдання, на якому неодноразово наголошувалося, – усі установи Академії повинні самостійно заробляти 50 % від власного бюджету та за рахунок цих джерел покривати необхідні витрати.

Зусилля науковців Національної академії правових наук України знаходять гідну оцінку з боку держави. Протягом 2013 р. 14 науковців отримали державні нагороди, за п'ять останніх років нагороди отримали 80. Зокрема, троє науковців Академії удостоєні вищої державної відзнаки – звання Героя України

(В. Я. Тацій, В. В. Сташис, В. М. Литвин), двадцять – є лауреатами Державної премії у галузі науки та техніки.

З нагоди 20-річчя Національної академії правових наук України було запроваджено вищу відомчу нагороду – «Золоту медаль Національної академії правових наук України», якою було нагороджено Тація Василя Яковича – президента Національної академії правових наук України; Яковлєва Веніаміна Федоровича – іноземного члена Національної академії правових наук України, члена-кореспондента Російської академії наук, радника Президента Російської Федерації; Шемшученка Юрія Сергійовича – академіка-засновника Академії правових наук України, дійсного члена (академіка) НАН України та Національної академії правових наук України; Патона Бориса Євгеновича – президента Національної академії наук України.

За двадцять років свого існування Національна академія правових наук України зробила вагомий внесок у розвиток національного законодавства, розробивши досить велику кількість проектів нормативно-правових актів, спрямованих на становлення України як демократичної, соціальної та правової держави. Наразі перед Академією постають нові завдання, зокрема, щодо розробки змін до Конституції України, підготовки проектів нормативних актів, спрямованих на завершення реформування судових та правоохоронних органів, органів місцевого самоврядування.

Необхідно вдосконалювати роботу регіональних наукових центрів Академії, які повинні стати осередками роз-

витку правової науки у відповідних регіонах. Регіональні центри мають бути основними розробниками замовлень для місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, місцевих судових органів та органів правопорядку, недержавних підприємств, установ і організацій.

Інститути повинні стати центрами розвитку юридичної науки у певних галузях. Для цього необхідно створити повний цикл самозабезпечення їх діяльності, починаючи з підготовки власних кадрів через аспірантуру і докторантуру, створення власних спеціалізованих рад із захисту дисертацій, фахових друкованих та електронних видань, закінчуючи пошуком як державних та недержавних замовників, розробкою наукової продукції найвищого світового рівня. Це дозволить інститутам стати самоокупними та незалежними від кризових процесів у сфері державних фінансів.

Особливу увагу слід приділити дослідженню правових аспектів економічних реформ та інтеграційних процесів. Вступ України до Світової організації торгівлі, тісна співпраця з країнами Європейського Союзу, країнами СНД та Азіатського регіону вимагає кваліфікованого правового супроводження цих процесів. Тематика досліджень наукових інститутів Академії повинна враховувати нові інноваційні та інвестиційні відносини, нові інформаційні технології, що існують у світі.

Важливим завданням, яке Академія планує виконати у наступні п'ять років, є підготовка Великої юридичної енциклопедії України. Необхідність видання такої праці зумовлена завершен-

ням періоду становлення правової системи України, наявністю розвинутої правової науки, розгалуженого законодавства та юридичної практики. Остання подібна праця, що складається з 6-ти томів, була підготовлена в Інституті держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ще десять років тому (1998–2004 рр.).

Сучасні глобалізаційні процеси вимагають від Академії відповідного розвитку та врахування їх тенденцій і в науковому житті. У сучасному світі більшість наукових журналів уже видаються та розповсюджуються (у тому числі шляхом передплати) у вигляді електронних видань, що здешевлює випуск таких видань, дає можливість усім читачам отримувати черговий номер майже миттєво в день виходу, спрощує зберігання, систематизацію та пошук необхідної наукової інформації. Усе це вимагає того, щоб розпочати роботу щодо створення власного електронного фахового видання Національної академії правових наук України, яке буде існувати паралельно з традиційними друкованими виданнями Академії. Такий шлях повинні обрати для себе й наукові установи НАПрН України.

Відповідно до сучасних європейських тенденцій значно зросла увага вітчизняних учених до проведення загальних та галузевих наукометричних аналізів. Сьогодні індекс цитування визнаний як один із найбільш об'єктивних та ефективних критеріїв значущості наукової роботи будь-якого вченого чи наукового колективу. Першим серед українських юридичних видань журнал «Право України», співзасновником якого є Національна академія правових наук України, у травні 2013 р. офіційно ввійшов до Міжнародної наукометричної бази даних «EBSCO Publishing, Inc.» (США).

Національна академія правових наук України та редакція журналу «Право України» за підтримки провідних наукових та навчальних закладів України виступили з ініціативою створення Національної наукометричної бази даних з юридичних наук, до якої увійдуть представники органів державної влади, наукових установ та вищих навчальних закладів України, що мають наукові та навчальні видання. Наразі триває процес розробки моделі такої бази, вибір організаційно-правової форми, опрацьовуються питання її фінансування та правового регулювання.